

datum 09-07-2010

volgnr. 2009-2010/5

Tussentijds Advies

Vlaams Jeugdbeleidsplan 2010-2014

Kinderrechtencommissariaat

Leuvenseweg 86

1000 Brussel

tel.: 02-552 98 00

fax: 02-552 98 01

kinderrechten@vlaamsparlement.be

www.kinderrechten.be

1 Situering

Anderhalf jaar na aantreden moet de Vlaamse regering een Vlaams jeugdbeleidsplan indienen bij het Vlaams parlement. Het jeugdbeleidsplan formuleert doelstellingen voor het jeugdbeleid van de huidige legislatuur. Het is een plan van alle Vlaamse ministers.

De voorlopige versie van het Vlaams Jeugdbeleidsplan 2010-2014 ligt er. Het plan is hoofdzakelijk opgesteld op basis van de inbreng van acht werkgroepen. Elke werkgroep formuleerde voor zijn thema strategische en operationele doelstellingen. Een planningsteam stuurde de verschillende werkgroepen aan.

De oorsprong van de acht thema's ligt in de EU strategie voor jongeren voor de periode 2010 - 2018. Van meet af aan was er de wens om het derde Vlaamse Jeugdbeleidsplan bij de EU strategie voor jongeren te laten aansluiten. De afdeling Jeugd van het Agentschap Sociaal Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen verzorgde de omgevingsanalyse voor de acht thema's.

De Afdeling Jeugd vroeg aan het Kinderrechtencommissariaat een tussentijds advies op de voorlopige versie van het Vlaams Jeugdbeleidsplan 2010-2014. De coördinatoren vanuit de Afdeling Jeugd, Seppe Daems en Trees De Bruycker, lichtten het proces en de inhoud van het jeugdbeleidsplan toe op een bijeenkomst op het Kinderrechtencommissariaat op woensdag 9 juni 2010. Op deze bijeenkomst formuleerde het Kinderrechtencommissariaat verschillende inhoudelijke bedenkingen en aanvullingen op de strategische en operationele doelstellingen. In dit tussentijds advies vatten we de belangrijkste bedenkingen en opmerkingen samen.

2 Welke kijk op kinderen en jongeren?

In de inleiding van het Vlaams Jeugdbeleidsplan staan vier maatschappelijke intenties centraal. Zij vormen "de leidraad voor het plan" (p. 2).

Enkele bedenkingen vanuit een kinderrechtenperspectief:

- Het Kinderrechtenverdrag vraagt aan de overheden om de rechten van ALLE kinderen te waarborgen. Omdat niet alle kinderen in een even kansvolle omgeving opgroeien, vraagt het Verdrag ook om extra aandacht voor de ondersteuning van kinderen en jongeren die van meet af aan minder mogelijkheden hebben. De voorlopige versie van het Vlaams Jeugdbeleidsplan 2010-2014 benadrukt beide bewegingen. Dit is een goede zaak.

De aandacht voor specifieke groepen kinderen en jongeren is belangrijk en noodzakelijk. Tegelijkertijd blijven we een jeugdbeleid aanmoedigen dat zich a priori richt op alle kinderen en jongeren. Een centraal uitgangspunt van het jeugdbeleid moet zijn om zich op de rechten van alle kinderen en jongeren te richten. Belangrijk is om van in het begin het waarborgen van de rechten van alle kinderen en jongeren als doel voorop te stellen. Om dit streven te realiseren hebben kinderen en jongeren met minder kansen meer ondersteuning nodig.

- Het Kinderrechtenverdrag ijvert voor het vergroten van de ontwikkelingskansen voor elk kind. De voorlopige versie van het Vlaams Jeugdbeleidsplan 2010-2014 schuift twee intenties naar voor: "meer kinderen en jonge-

ren moeten over gelijke kansen beschikken” en “de brede ontwikkelingskansen van kinderen moeten verhoogd worden”. Het verschil tussen beide intenties is niet helemaal duidelijk.

- Naast de aandacht voor de toekomst van het kind, legt het Kinderrechtenverdrag ook accent op het ‘hier en nu’ van het kind. Zo hebben kinderen recht op participatie. Recht om hun stem in het ‘hier en nu’ te laten weerklinken. Artikel 6 vraagt om waarborgen voor de verdere ontwikkeling van het kind. De derde maatschappelijke intentie stelt “een maximale ruimte aan kinderen en jongeren om kind of jongere te zijn” voorop. Het eerste deel ervan – het bieden van maximale ruimte – is vanuit een aandacht en respect voor het ‘hier en nu’ van ‘kind zijn’ sterk toe te juichen. Het tweede deel – “om kind of jongere te zijn” – suggereert een eerder essentialistische kijk op kinderen en jongeren. Deze houdt in dat ‘kind’ of ‘jongere’ vastomlijnde begrippen zijn. Men gaat daarbij voorbij aan het gegeven dat elk ‘kind zijn’ of ‘jong zijn’ plaats vindt binnen een specifieke (culturele) context. Het is bijzonder moeilijk om ‘kind zijn’ of ‘jong zijn’ te definiëren. Dit kan veel verschillende gedaantes aannemen. Het is belangrijk om ons hiervan bewust te zijn. Want een essentialistische kijk op kinderen en jongeren geeft vaak aanleiding tot een sentimentalisering van kinderen. Of tot een morele paniek rond jongeren omdat wat kinderen en jongeren op dat ogenblik doen of zijn niet beantwoordt aan ons beeld van ‘het kind’ of ‘de jongere’. Een klassieker is de kritiek op het spelen van computergames door kinderen “omdat kinderen toch eerst en vooral buiten moeten kunnen spelen”.
- De vierde maatschappelijke intentie – “het systematisch verhogen van de deelname aan het maatschappelijk leven (van kinderen en jongeren)” – strookt niet met een van de leidende principes van het Kinderrechtenverdrag. Namelijk: kinderen van meet af aan als deelnemers aan de samenleving benaderen. Interessante concepten om dit onderscheid duidelijk te maken zijn ‘learned citizenship’ en ‘citizenship-as-a-practice’. Het eerste concept stoelt op de gedachte dat kinderen via opvoeding en onderwijs tot burgers ‘gemaakt’ kunnen worden. Terwijl het tweede concept kinderen van in het begin als burgers (en dus als dragers van rechten) beschouwt. Problematisch aan het eerste concept is dat het burgerschap als een kenmerk van het individu beschouwt en het tegelijkertijd ziet als een eindpunt of het resultaat van een leerproces (wat het onderscheid tussen de niet-burger en de burger rechtvaardigt). Burgerschap is een proces dat vorm krijgt binnen een bepaalde context en in relatie tot anderen. De geformuleerde maatschappelijke intentie vangt men beter door bijvoorbeeld “Contexten creëren waarbinnen kinderen en jongeren democratisch burgerschap concreet vorm kunnen geven”.

Algemeen vragen wij dat de opstellers van het Vlaams Jeugdbeleidsplan 2010-2014 hun kijk op kinderen en jongeren explicieter formuleren. Het is belangrijk deze kijk aan te houden doorheen de verschillende strategische doelstellingen. Dat is nu niet altijd het geval. Enerzijds zijn er doelstellingen die “het geloof in de kracht van kinderen en jongeren voorop stellen” (zie bv. SD 5). Anderzijds benadert men kinderen en jongeren sterk als ‘nog niet’ en definieert ze hoofdzakelijk in termen van de kennis en vaardigheden die ze niet zouden beheersen. SD15 bijvoorbeeld stelt dat kinderen en jongeren kritische reflectie ontbreken t.o.v. alles wat ze op het internet aantreffen. Het risico van zo’n voorveronderstelling is dat men enkel oog heeft voor de vraag naar de impact van media op kinderen en jongeren. Vragen als ‘wat betekenen de diverse media voor kinderen en jongeren?’ en ‘wat doen ze ermee?’ komen hierdoor volledig in de schaduw te staan.

3 Monitoring en beleidsinstrumenten

De voorbije jaren werden een aantal beleidsinstrumenten die het kinderrechten- en jeugdbeleid mee moeten vorm geven bijgestuurd. Het decreet houdende het voeren van een Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid verzamelt alle bestaande beleidsinstrumenten. Artikel 4 van het decreet spreekt over het VJBP, het jaarlijks verslag van de Vlaamse regering aan het Vlaams Parlement en de kinderrechtencommissaris, de JOKER, de aanspreekpunten jeugd- en kinderrechtenbeleid, een coördinerende administratie, en een 'staat van de jeugd' als monitor van de leefwereld van de jeugd.

De voorlopige versie van het Vlaams Jeugdbeleidsplan 2010-2014 benadrukt het belang van deze instrumenten. Een van de belangrijkste instrumenten is ongetwijfeld de JOKER. Maar daarnaast zijn er uiteraard bijvoorbeeld ook de aanspreekpunten en het jaarverslag jeugdbeleid en kinderrechtenbeleid.

Waarom in het Vlaams Jeugdbeleidsplan niet vermelden hoe men deze beleidsinstrumenten inzet voor de realisatie van de geformuleerde doelstellingen en het totale jeugdbeleid? Dit zou interessant zijn.

In het verlengde hiervan is het statuut van SD 4 niet duidelijk. Aandacht voor de impact van beleidsbeslissingen op de fysieke en mentale gezondheid van kinderen en jongeren is belangrijk. Weliswaar hopen we dat de nadruk op de gezondheid van kinderen en jongeren geen vernauwing van de aandacht voor de leefwereld van kinderen en jongeren met zich meebrengt. Vraag is of SD 4 niet overbodig is. Binnen het concept van de JOKER lijkt deze al vervat te zitten.

4 Doelpubliek van het Vlaams Jeugdbeleidsplan

Het Kinderrechtenverdrag stelt duidelijk dat het de verplichting is van de overheid om de verschillende rechten van kinderen te realiseren en na te leven. Uiteraard is er daarbij de leidende gedachte dat voor sociale, culturele en economische rechten het principe van de progressieve realisatie geldt. De rechten situeren zich op drie vlakken: provisie, participatie en protectie. Deze drie soorten rechten komen in de geformuleerde strategische en operationele doelstellingen duidelijk naar voor.

In de meeste doelstellingen presenteert de Vlaamse regering zich als hoofdverantwoordelijke. Sommige strategische doelstellingen schuiven echter andere actoren als hoofdverantwoordelijke naar voor. Daarbij is het vaak onduidelijk wat er precies met de doelstelling beoogd wordt. Dit is onder meer zo met SD 1 (wat is bijvoorbeeld de betekenis van de indicator "de waarde van engagementen in de maatschappelijke opinie"?), maar dat is zeker het geval voor SD 5. Wij vinden de aandacht voor een verhoogd positief imago van kinderen en jongeren zeker belangrijk. We onderschrijven het belang van een hoge tolerantie ten aanzien van kinderen en jongeren. Maar het is voorlopig niet duidelijk hoe de doelstellingen zich verhouden tegenover deze ambities.

Het Vlaams Jeugdbeleidsplan kijkt ook expliciet in de richting van een aantal belangrijke partners, zoals het bedrijfsleven. Er is de oproep naar het onderwijs om

van de brede school een plek van kansenontwikkeling te maken. Daar kan onder andere de ondernemingszin van jongeren groeien dankzij de link met het bedrijfsleven (in de hoop en de veronderstelling dat ondernemingszin hier heel breed wordt ingevuld, en dus niet alleen sociaal-economisch, maar bijvoorbeeld ook cultureel-artistiek vertaald wordt). Het lijkt zinvol om deze 'bevoorrechte partners' gerichter te benoemen. Waarom ook niet duiden waarom ze bevoorrechte partners zijn en wat er precies van hen verwacht wordt? Binnen de EU strategie voor jongeren is de rol van de bevoorrechte partner duidelijk. Via de ondersteuning van de ondernemingszin van jongeren wenst de EU de economie en de toekomst van jongeren veilig te stellen. Heeft het VJBP ook deze ambitie?

Tegelijkertijd zou het zinvol zijn om aandacht te besteden aan bepaalde 'harde' sectoren die men niet onmiddellijk met een kind- en jongerenbeleid associeert. Ook zij hebben een grote impact op de wijze waarop we met kinderen omgaan en de manier waarop we naar ze kijken. Eén van deze sectoren is bijvoorbeeld de medische sector. Een VJBP kan ook hierover nadenken en specifieke initiatieven formuleren. Denken we bijvoorbeeld aan de sterke toename van medicatiegebruik door kinderen en jongeren en de betekenis daarvan voor het dagelijkse leven van duizenden Vlaamse kinderen en jongeren en hun directe omgeving.

Tot slot valt het te betreuren dat de kunstensector quasi volledig afwezig is in het voorlopige jeugdbeleidsplan.

5 Comprehensiviteit en interdependentie

Het Kinderrechtenverdrag presenteert zich als een waaier van kinderrechten die zich over alle levensdomeinen van kinderen uitstrekken. Waarvan de verschillende rechten vaak onderling met elkaar verweven zijn. Zo wordt het recht op participatie maar levendig in concrete contexten zoals het onderwijs of de gezondheidszorg. Ook het Vlaams Jeugdbeleidsplan stelt deze kenmerken heel duidelijk als rode draden voorop.

Het Jeugdbeleidsplan zou op een aantal vlakken nog creatiever en uitdagender kunnen en mogen zijn. Zo zijn de strategische doelstellingen waarin het belang van een ruimtebeleid staat nog zeer vaag geformuleerd. Het zou goed zijn mocht de relatie tussen jeugdbeleid en het beleidsdomein ruimtelijke ordening duidelijker in de verf staan. Ook op het terrein van de jeugdhulp spreekt het jeugdbeleidsplan zich nauwelijks uit. Terwijl daar vandaag toch bijzondere knelpunten liggen. Is er plaats voor een duidelijker link tussen jeugdinformatie en welzijn bijvoorbeeld? Of voor een meer lokale verankering en coördinatie van initiatieven die allen een verhoogd welzijn van kinderen en jongeren voor ogen hebben?